



**กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา**
**Community strengthening and cultural tourism promotion in
Phayao Province**

สุเทพ สารบรรณ¹ พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี²,
นภดล อินปิง³ และ สิริกานดา คำแก้ว⁴

Suthep Sarabun¹, Phramahaphongpraphakorn Visutdheyanamedhe²,
Nopphadol Inping³ and Sirikarnda Kamkaew⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Email: suthephsarbrn@gmail.com¹

บทคัดย่อ

กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา พบว่า (1) ศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา 1.1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัดมีความพร้อมในการให้บริการขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ห้องสุขา ที่นั่งพักผ่อน ขยะ ป้ายบอกเส้นทาง 1.2) ด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนโดยรอบมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา ทางวัดมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา รมรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 1.3) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์อาสาแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (2) การพัฒนาเครือข่ายกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา ควรเริ่มจากคนในชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องออกนโยบาย จัดทำโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืน (3) ทั้ง 3 วัดมีศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่ค่อนข้างพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละวัดมีสิ่งสมควรพัฒนาแตกต่างกันเป็นอันดับต้น ๆ วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) ไม่มีแผ่นพับ/เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยววัดพระเจ้านั่งดินมีเส้นทางเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีถนนชำรุด เสื่อมสภาพ ติดกับแหล่งชุมชนที่พลุกพล่าน ทำให้การเดินทางไม่สะดวก และวัดอนาลโยทิพยาราม (ตอยบุษราคัม) มีการก่อสร้างที่ใหม่ ๆ บดบังสถานที่สำคัญของวัด สภาพแวดล้อมโดยรอบเป็นป่าชื้นมีมียุงหรือแมลงต่าง ๆ อาจจะไม่ปลอดภัยและสร้างความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; จังหวัดพะเยา

Abstract

An average of the process in community strengthening in the cultural tourism promotion in Phayao province was. For the 1st objective, it was found that, 1) the tourism



management was since the communities were ready in the basic infrastructures such as roads, electricity, toilets, rest area, bins, and signs, 2) the forms of tourism management was since the communities related to Buddhism, and the monasteries organized various activities and strengthen the sense of conserving local cultures, and 3) the impact on the cultural tourism was since the youth should share roles in tourist activities such as being a volunteer as a tourist guide. For the 2nd objective, it was found that the development of the process network in community strengthening in the cultural tourism promotion in Phayao province should begin with the harmonious and devoted minds of people in the communities. The other organizations or groups related should help plan and implement the plan to be in action as to promote the sustainable tourism. For the 3rd objective, it was found that the three monasteries have sufficient facilities for welcoming the tourists. However, each monasteries needed some different improvements, such as WatSrikhomkham had no brochures or documents for introducing the attractions and no a tourist guide. WatPhrachaonangdin needed improvement for a broken and inconvenient road, and the nearby confused community. WatAnalayotipyaram set up new huge constructions which conceal the attractions therein, and the surrounding are the thick forest with mosquitos and insects that may disturb the tourists.

Keywords: Community Strengthening; Cultural Tourism Promotion; Phayao

บทนำ

การท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และสำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศเป็นอย่างมากประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ถือเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียนเป็นแหล่งสร้างและกระจายรายได้ไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศที่มีมูลค่ามหาศาลนอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้วการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization, 1986) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวยุคใหม่มีแนวโน้มแสวงหากการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากเดิม คือ การท่องเที่ยวที่เน้นการพักผ่อนหย่อนใจ มาเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญ กับการความตื่นตัวท้าทาย ในการได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ นอกเหนือจากการเดินทางเพื่อพักผ่อน และความบันเทิงด้วยเหตุนี้ จึงเกิดการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในการจูงใจนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชุมชน ประเพณี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป สำหรับประเทศไทยแล้วเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมมาแต่โบราณนับพันปี



มาแล้ว ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ทั้งทางด้านคุณธรรมจริยธรรม และการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อแสดงความที่ตนนับถือพระพุทธศาสนา บางที่ได้แสดงวัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ

วัดจึงเป็นสถานที่ความเคารพศรัทธาศาสนา โดยสร้างพระพุทธรูปสร้างพระธาตุเจดีย์ และนำพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์มาประดิษฐานในพระธาตุเจดีย์นั้น ที่คนไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับ เนื่องจากชาวพุทธต้องเข้าไปทำบุญ และประกอบกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้จะเป็นแหล่งที่คนไทยใช้ประกอบกิจกรรมศาสนาแล้ว วัดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากวัดมีศิลปะโบราณวัตถุ และโบราณสถานที่ยิ่งใหญ่ ในแต่ละยุคทำให้วัดเป็นแหล่งเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของประเทศได้อย่างดี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรแก่การเผยแพร่และช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟูให้อยู่คู่กับสังคมไทย เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน (วงศ์ธิดา สุวรรณนิ และคณะ, 2557) รวมถึงชุมชน ก็เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วม และควรมีศักยภาพ ความพร้อมด้านต่างๆ รวมถึงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านสังคม วัฒนธรรม และประเพณีด้วย

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมมีคุณค่าและความสำคัญควรแก่การอนุรักษ์ไว้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และเรื่องราวของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ามากและยากที่จะหาสิ่งใดมาทดแทนได้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวดังกล่าว ยังเกิดคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ที่สามารถสร้างอารมณ์และความรู้สึกให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งใจ และพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลายเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศในขณะนี้ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวัด และแหล่งโบราณสถาน เนื่องจากวัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยจะเห็นได้ว่า "วัด" เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม และยังสะท้อนไปถึงร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืนระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะการผสมกลมกลืนการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อของท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งรวมข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์ และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก กระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่มุ่งหวังที่จะได้รับความเพลิดเพลิน และได้บุญกุศลไปพร้อมกัน (กรมศาสนา, 2557)

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนบน บริเวณที่ตั้งของตัวเมืองพะเยาในปัจจุบันอยู่ติดกับกว๊านพะเยา ได้ยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา นับเป็นจังหวัดที่ 72 ของประเทศไทย จังหวัดพะเยา มีเนื้อที่



ประมาณ 6,335 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 9 อำเภอ 68 ตำบล 728 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 486,472 คน ซึ่งจังหวัดพะเยา มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ตั้งแต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนามากมาย อาทิ กว๊านพะเยา อุทยานแห่งชาติดอยภูนาง อุทยานแห่งชาติป่าแม่ปืม วัดติโลกอาราม วัดศรีโคมคำ(วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดพระธาตุจอมทอง วัดพระเจ้านั่งดิน และวัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) ฯลฯ

วัดศรีโคมคำหรือวัดพระเจ้าตนหลวง เป็นพระอารามหลวงแห่งแรกและแห่งเดียวในจังหวัดพะเยา มีอุโบสถกลางน้ำ เป็นศิลปะแบบล้านนาประยุกต์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงโบราณวัตถุ เอกสาร ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพะเยา และจุดชมพระอาทิตย์ตกดินริมกว๊านพะเยา อยู่ด้านหลังวัดศรีโคมคำ ติดกับกว๊านพะเยา จากจุดนี้สามารถมองเห็นทิวเขา ผิบน้ำทอดตัวเป็นแนวยาวอยู่ด้านหลังกว๊านพะเยาได้อย่างชัดเจนวัดอนาลโยทิพยาราม หรือดอยบุษราคัม สร้างโดยพระปัญญาพิศาลเถร เป็นอุทยานพระพุทธศาสนา มีบรรยากาศร่มรื่น พื้นที่กว้างขวาง แวดล้อมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ จากยอดดอยสามารถชมทัศนียภาพของกว๊านพะเยา และตัวเมืองของพะเยาได้อย่างสวยงาม และวัดพระเจ้านั่งดินเป็นวัดที่มีองค์พระประธานของวัดไม่มีฐานชุกชีรองรับเหมือนพระประธานในวัดอื่นๆ ตามตำนานกล่าวว่า พระเจ้านั่งดินน่าจะมียุกว่า 2,500 ปี จะเห็นได้ว่า จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และความหลากหลายทางชีวภาค ซึ่งการเดินทางมาเที่ยวชม หรือสักการบูชาศาสนสถาน เป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดก ประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา และวัฒนธรรม โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยววนั้น เช่น วิถีชีวิต พิพิธภัณฑ์ การแสดงแหล่งโบราณคดี ศิลปะ ละคร การแสดงดนตรีสากล และการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงานฝีมือ และการกระทำอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา 2) เพื่อพัฒนาเครือข่ายกระบวนการ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา และ 3) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและเครือข่ายของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1) รูปแบบวิจัยเป็นวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามประกอบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร รายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการสัมภาษณ์ประกอบ

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(2.1) ผู้ตอบแบบสอบถาม วัดศรีโคมคำ(วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดอนาลโยทิพยาราม(ดอยบุษราคัม) และวัดพระเจ้านั่งดิน ประชาชน ชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงพระมหาเถระและปราชญ์ ที่อาศัยอยู่รอบๆ วัดจำนวน 20,292 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 379 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 วัดศรีโคมคำ(วัดพระเจ้าตนหลวง) ประชาชน ชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงพระมหาเถระและปราชญ์ที่อาศัยอยู่รอบๆ วัด จำนวน 127 รูป/คน กลุ่มที่ 2 วัดอนาลโยทิพยาราม(ดอยบุษราคัม) ประชาชน ชุมชน นักท่องเที่ยวผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงพระมหาเถระและปราชญ์ที่อาศัยอยู่



รอบๆ วัด จำนวน 126 รูป/คนกลุ่มที่ 3 วัดพระเจ้านั่งดิน ประชาชน ชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงพระมหาเถระและปราชญ์ที่อาศัยอยู่รอบๆ วัด จำนวน 126 รูป/คน

(2. 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 21 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มที่ 1 วัดศรีโคมคำ(วัดพระเจ้าตนหลวง) ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการร้านค้า และชุมชน จำนวน 7 รูป/คนกลุ่มที่ 2 วัดอนาลโยทิพยาราม(ตอยบุษราคัม) ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการร้านค้า และชุมชน จำนวน 7 รูป/คนกลุ่มที่ 3 วัดพระเจ้านั่งดิน ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการร้านค้า และชุมชน จำนวน 7 รูป/คน

3) เครื่องมือวิจัย การวิจัยนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purpose Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

(4.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลดิบ ที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาลงรหัสและวิเคราะห์ โดยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences (SPSSpc+) สำหรับสถิติที่ใช้ คือ 1. ร้อยละ และความถี่ 2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(4.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทราบถึงข้อมูลบริบทประเด็นที่ศึกษา และกำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูล ตีความ ในรูปแบบของความเรียง การบรรยาย และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 สถานภาพ ส่วนใหญ่โสด จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 มีรายได้ 10,000-15,000 บาท จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 และส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่อาศัยในภาคเหนือ จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 77.0

2) กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา โดยรวม (วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดอนาลโยทิพยาราม (ตอยบุษราคัม) และ วัดพระเจ้านั่งดิน) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(2.1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัด ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) เรียงลำดับ ได้แก่ เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา คิดเป็นร้อยละ 3.59 เน้นรักษารูปแบบประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 3.34 เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.24 ชุมชนได้เข้า



ไปมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3.16 เน้นรูปแบบที่แปลกใหม่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 3.09 และเน้นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.95

(2.2) ด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) แบ่งออกเป็น 6 ด้านย่อย เรียงลำดับได้ ดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เรียงลำดับ ได้แก่ มีเวลาเปิด - ปิด ที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 3.59 ความร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 3.55 ความสะอาด ความเป็นระเบียบของสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 3.50 สถานที่ท่องเที่ยวมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย คิดเป็นร้อยละ 3.50 และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก ที่ทิ้งขยะฯ คิดเป็นร้อยละ 3.49 2) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เรียงลำดับ ได้แก่ มีความผูกพันต่อท้องถิ่น หรือชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3.65 การจัดงานเน้นกิจกรรมทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 3.52 การจัดงานแบบออกร้านจำหน่ายสินค้า คิดเป็นร้อยละ 3.43 การจัดงานแบบอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี คิดเป็นร้อยละ 3.29 การจัดงานแบบมีมหรสพ งานรื่นเริง คิดเป็นร้อยละ 3.27 และมีการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.26 3) ด้านการให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) เรียงลำดับ ได้แก่ การให้บริการของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 3.28 ความสะอาดและถูกหลักโภชนาการ คิดเป็นร้อยละ 3.16 อาหารและเครื่องดื่มมีรสชาติดี คิดเป็นร้อยละ 3.10 และความเพียงพอและความหลากหลายของร้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 2.93 4) ด้านการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เรียงลำดับ ได้แก่ ความเพียงพอของสถานที่จอดรถ คิดเป็นร้อยละ 3.70 การท่องเที่ยวมีความปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 3.58 มีป้ายบอกเส้นทาง เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 3.34 ความเพียงพอของระบบขนส่งสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 3.23 และมีพนักงานหรือเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.92 5) ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เรียงลำดับ ได้แก่ ศักยภาพการท่องเที่ยวที่รับจากปัจจัยภายนอก เช่น หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.39 และ ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำไฟ ถนน ที่พักฯ คิดเป็นร้อยละ 3.27 และ 6) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) เรียงลำดับ ได้แก่ การจัดนิทรรศการ คู่มือ วัสดุทัศน และวิทยากรเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูลทางวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว และคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3.21 มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 3.13 มีการจัดทำทะเบียนวัตถุ การจัดหมวดหมู่ วัตถุโบราณ คิดเป็นร้อยละ 2.98 มีการสืบค้นประวัติ ความหมาย และที่มาของวัตถุโบราณที่จัดแสดง คิดเป็นร้อยละ 2.92 และมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.83

3) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$) แบ่งออกเป็น 4 ด้านย่อย เรียงลำดับได้ ดังนี้ 1) ด้านผลกระทบด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) เรียงลำดับ ได้แก่ มีการประยุกต์วัฒนธรรมเป็นสินค้าท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.62 นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.50 รูปแบบวัฒนธรรมประเพณีภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.87 มีการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกจากนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.49 และวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกทำลาย คิดเป็นร้อยละ 2.38 2) ด้านผลกระทบด้านกายภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$) เรียงลำดับ ได้แก่ มีการสร้างรูปสักการะขึ้นใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.20 มีการปรับปรุง/ปรับภูมิทัศน์ที่กลมกลืนกับศาสนสถาน คิดเป็นร้อยละ 2.97 มีการสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ บดบังสถานที่สำคัญ คิดเป็นร้อยละ 2.93 มีการ



บูรณะปรับปรุงโบราณสถานที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 2.87 และโบราณสถานได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.40 3) **ด้านผลกระทบด้านเศรษฐกิจ** อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$) เรียงลำดับ ได้แก่ คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.67 คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.49 มีการเข้ามาหาผลประโยชน์จากคนนอกชุมชนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.10 และค่าครองชีพสูงขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.01 และ 4) **ด้านผลกระทบด้านสังคม** อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.62$) เรียงลำดับ ได้แก่ เด็กและผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.56 เกิดกลุ่มองค์กรใหม่ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มมัคคุเทศก์อาสา คิดเป็นร้อยละ 2.83 การเพิ่มขึ้นของสถานบริการยามราตรี คิดเป็นร้อยละ 2.32 มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 2.25 และชุมชนมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 2.13

การอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากประชาชน ชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงพระมหาเถระและปราชญ์ที่อาศัยอยู่รอบๆ วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) และวัดพระเจ้านั่งดิน ปรากฏว่าแต่ละวัดมีศักยภาพและกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพที่แตกต่างกัน ในการพัฒนาเครือข่ายชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) **ด้านการรูปแบบจัดการการท่องเที่ยวของวัด** วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) ทางวัดยังเน้นรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน และเน้นความสำคัญทางด้านศาสนาทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางวัดมีการจัดกิจกรรมตามประเพณีของศาสนาเป็นประจำ รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะประเพณีแปดเป็ง และพื้นที่ชุมชนวัดศรีโคมคำ มีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นชุมชนวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และวัฒนธรรมที่มีรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว วัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) เน้นรูปแบบที่แปลกใหม่ทันสมัยเน้นรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม และเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อาจเพราะมีศิลปะ สถาปัตยกรรม และประติมากรรมที่โดดเด่นสวยงามแปลกตาเป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม และวัดพระเจ้านั่งดินเน้นความสำคัญทางด้านศาสนาเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เพราะวัดตั้งอยู่ใจกลางชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความสมถะ เรียบง่าย มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา รวมถึงตระหนักและให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของทั้ง 3 วันนั้น มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปด้วยกัน รวมทั้งมีจิตสำนึกที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และมีสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความดั้งเดิมสอดคล้องกับอารยธรรม (Arvorn, 2014) ที่ว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีแหล่งการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ดังนั้น รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเหมาะสมต่อการเตรียมความพร้อมต่อการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว และยังคงสอดคล้องกับ

2) **ด้านการจัดการการท่องเที่ยว** วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) สถานที่ท่องเที่ยวมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยศักยภาพการท่องเที่ยวที่รับจากปัจจัยภายนอก เช่น หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นๆ



มีป้ายบอกเส้นทาง เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกความสะอาดและถูกหลักโภชนาการอาหารและเครื่องดื่มมีรสชาติดีซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ถือเป็นศักยภาพที่สำคัญกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) มีเวลาเปิด - ปิด ที่เหมาะสม ศักยภาพการท่องเที่ยวที่รับจากปัจจัยภายนอก เช่น หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นๆ ความเพียงพอของสถานที่จอดรถทำให้บริการของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความผูกพันต่อท้องถิ่นหรือชุมชนและวัดพระเจ้านั่งดินมีความร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อน การท่องเที่ยวมีความปลอดภัยความสะอาดและถูกหลักโภชนาการ มีการจัดงานเน้นกิจกรรมทางศาสนา มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำไฟ ถนน ที่พักซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก หากมีความสะดวกในการเข้าชม หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดนักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสได้มาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมศักดิ์โรจนสุนทร (2542) ที่ว่าองค์ประกอบตัวบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า การจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มี ความเจริญก้าวหน้าและกลายเป็นที่รู้จักของผู้คนอย่างแพร่หลาย ต้องพัฒนาจาก เรื่อง ระบบการให้บริการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน คือ การประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง มีสื่อความหมายกับคนที่มาเยือนอย่างเข้าใจกันและ การอำนวยความสะดวกทุกด้าน

3) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง)

คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเด็กและผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในปัจจุบันเด็กและผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สำคัญในสังคม ควรให้เข้ามามีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าด้านใดก็ตาม เช่น ให้เด็กเยาวชน เข้ามาเป็นมัคคุเทศก์อาสา แนะนำแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น วัดอนาลโยทิพยาราม(ดอยบุษราคัม) คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเด็กและผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและมีการสร้างรูปสักการะขึ้นใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งการมีศักยภาพที่โดดเด่นทั้งนี้อาจเพราะโบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมทางศาสนาในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับสุพรรณิการ์ ขวัญเมืองและเบญจวรรณ โมกมล (2550) ที่ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องมีหลักว่า สามารถดึงดูดคนให้ไปเที่ยวชมได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสอดคล้องกับ Godfrey Kerry & Clarke Jackie (2000) ที่ว่า การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ต้องประเมินผลในเรื่องของทรัพยากรด้านมรดกทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมด้วยซึ่งหมายถึง สิ่งสำคัญทางศาสนา คือ โบราณสถานและโบราณวัตถุของสถานที่แต่ละแห่ง และวัดพระเจ้านั่งดินมีการประยุกต์วัฒนธรรมเป็นสินค้าท่องเที่ยว มีการปรับปรุง/ปรับภูมิทัศน์ที่กลมกลืนกับศาสนสถาน เด็กและผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับพูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์ (2546) ที่ว่า การท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ ถ้าชุมชนจะจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกคือการสร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นนั่นเองและสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่ว่า การให้ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่รอบๆ แหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อ



การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

4) **ด้านแนวทางการพัฒนาและการเสริมสร้างเครือข่ายวัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดอนาลโยทิพยาราม(ดอยบุษราคัม) และวัดพระเจ้านั่งดิน** ยังมีเครือข่ายที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งแนวทางการพัฒนาและการเสริมสร้างเครือข่ายวัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง) วัดอนาลโยทิพยาราม (ดอยบุษราคัม) และวัดพระเจ้านั่งดิน คือ หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่มีส่วนได้เสีย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องออกนโยบาย และจัดทำโครงการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมออกกฎหมายระเบียบต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนรวมถึงคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องแบ่งปันโอกาสและพื้นที่ในการทำมาหากินอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ทุกคนในชุมชน แสดงออกซึ่งความตั้งใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ คิดดีต่อกัน คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ซึ่งจะขับเคลื่อนชุมชนให้พัฒนาไปอย่างยั่งยืน และไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันได้ซึ่งสอดคล้องกับ สุนีย์ อภิชาติกุลชัย (2557) ที่ว่า นอกจากความร่วมมือของคนในชุมชนเองแล้ว ความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มาจากหน่วยงานของรัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย และการเสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งก็มีความสำคัญยิ่ง สิ่งสำคัญประการแรกที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้นั้น โดยอาศัยหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุขและความสามัคคี และช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน

สรุป

ศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัดพบว่า มีความพร้อมในระบบการให้บริการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ห้องสุขา ศาลา ที่นั่งพัก ถังขยะ ป้ายบอกเส้นทาง ฯลฯ 2) ด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวพบว่าชุมชนโดยรอบมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา และทางวัดมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา และรณรงค์ ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 3) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า ควรให้เด็ก เยาวชน เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์อาสาแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ฉะนั้นการพัฒนาเครือข่ายกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา ควรเริ่มจากคนในชุมชนต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องออกนโยบาย และจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืน และวิเคราะห์ศักยภาพและเครือข่ายของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2557). *แนวทางการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม: กรมศาสนา.
- ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. (2542). *สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). มารู้อัจฉริยะท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถอะ. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 18(1), 14-15.



- พระธรรมวิมลโมลี. (2550). *พระเจ้าตนหลวงวัดศรีโคมคำ ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา*.
พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- พูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์. (2546). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และ
ร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). *การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดใน
จังหวัดปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์,*
8(3).
- สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2555. (2555). *จังหวัดพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุนีย์ อภิชาติกุลชัย. (2557). *การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาด
น้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และเบญจวรรณ โมกมล. (2550). *ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยว
เชิงสปา จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Arvorn, Chankhanit. (2014). *Guideline for Tourism Potentiality Building in
WiangHuawSubdistrict Administration Organization, Plan District, Chiang Rai
Province from Cultural Tourism Route*. Chiang Rai: Chiang RaiRajabhatUniversit.
- Godfrey Kerry & Clarke Jackie.(2000). *The Tourism DevelopmentHandbook: A Practical
Approach to Planning and Marketing*. New York: Continuum.
- United Nation Organization. (1986). *United Nation Department of Internation Economic
and SocialAffair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community
Level Actionand Nation Development. Report of The Meeting for The Adhoc
Group of Expert*.New York: United Nation.